

Rudolf Steiner

KRISTUS Z HLEDISKA ANTHROPOSOFIE

Christus von Gesichtspunkte der Anthroposophie

Přednáška, Londýn, 18. listopadu 1922.

Podle autorem neprohlédnutého zápisu, 1976 – Rudolf Steiner Verlag
Dornach.

Prohloubení vztahu ke Kristu na základě poznání. Vztah k duchovnímu světu v dávných dobách prostřednictvím mysterijních učitelů: vedení myšlení, mantrická průpověď a vědění o bytí před zrozením jako základ kultury. Odkaz na vznešenou sluneční bytost jako vůdce po smrti. Přetvoření vlivem události Kristovy; cesta ke svobodě. Význam anthroposofické cesty školení. Cesty zasvěcence a naivně zbožného ke Kristu. Nalezení Krista v sobě samém.

Kristus z hlediska anthroposofie

Ze dvou stran, mezi mnohými jinými, se právě v přítomnosti zvedají nepřátelství vůči tomu, co nazýváme anthroposofickým duchovním poznáním. Jednoho nepřátelství jsem se dotkl několika slovy včera. Jsou to odpůrci z přírodovědné oblasti, kteří zastupují názor, že takové nadsmyslové poznání, jak jsem je vylíčil včera, vůbec není lidským silám poznání dosažitelné. A tak je anthroposofie z této strany namnoze líčena jako něco nemožného.

Dnes se budeme zabývat jiným nepřátelstvím. Vychází od osobností, které mají pocit, že anthroposofie odnímá jim a mnohým jejich spoluvyznavačům vztah ke Kristu. Takové osobnosti jsou svým způsobem z velké části mimořádně zbožní křesťané, a právě na základě zbožnosti své duše přicházejí k tomuto nepřátelství. Především shledávají, že vztah člověka ke Kristu má se získávat prostou, naivní zbožností srdce. Domnívají se, že všechno, co chce mluvit o Kristu na základě poznání, je jen matoucí pro prostou, naivní zbožnost srdce, a nejrady by chtěli, aby úsilí o Krista, z jejich prostého lidského srdce, nebylo rušeno tím, že se i ve vztahu ke Kristu usiluje o něco na základě poznání.

Zajisté je nutno všimnout si pocitů těchto lidí. Ale přesto takoví lidé vězí právě vůči anthroposofii v hlubokém omylu. A kdyby poznali, co je správné, shledali by, že právě jistou cestu, kterou hledají ke Kristu, jim anthroposofie urovnává. Shledali by, že všechno, co je jako touha v prosté zbožnosti jejich srdce táhne ke Kristu, podstatně zesílí tím vším, co anthroposofie o Kristu říká.

Co jsem teď tvrdil, chci vám vysvětlit z různých stran. A první z těchto stran má být pozorování toho, co lidé v různých dobách vývoje lidstva na Zemi pociťovali jako svůj náboženský život, jako své náboženské vědomí.

V této souvislosti se poněkud vraťme do dávných dob vývoje lidstva. Z dalšího pokračování mého dnešního líčení uvidíte, že tento historický výhled není zbytečný, nýbrž může právě vysvětlit leccos z přítomných nedorozumění. K těmto velmi dávným dobám vývoje lidstva se ovšem nedostaneme pomocí zevních historických dokladů, ale jen pomocí prostředků oné duchovní vědy, o které jsem vám včera mluvil. Můžeme je poznat pouze vnitřně takovým nazíráním, jak jsem to včera vylíčil jako prostředek, aby se dala zřít nadsmyslová přirozenost člověka a nadsmyslové osudové zážitky člověka. Když se vrátíme do takových dávných dob, shledáme, že tehdy lidé naslouchali těm, kteří byli žáky tak zvaných mystérií. Stará mystéria, o nichž jsou sotva nějaké zevní historické doklady – neboť co zde existuje, to je tak pozdní, že to nepodává vlastní pohledy do mystérií – tato dávná mystéria byla duchovní místa lidstva, v nichž umění, náboženství a věda byly jedno. A velcí učitelé těchto mystérií, guruové svých žáků, požívali bezmála nadlidské úcty. A žákům takových mysterijních učitelů naslouchalo potom další lidstvo, když chtělo uspokojit potřeby své zbožnosti. Přijímalo se to, čeho si dobyli žáci mysterijních učitelů oddaným, uctívajícím životem jako vhléd do světa a jeho řádu. Abych osvětlil, co i v přítomnosti může být zbožností, co v přítomnosti může být zejména uctíváním Krista, vylíčím poněkud vztah takového dávného žáka k jeho guruovi, k jeho učiteli v mystériích.

Zde se především setkáváme s jedním: Na tyto učitele pohlíželi ti, kteří věřili, že poznali jejich podstatu, jako na lidi, jejichž nitro bylo naplněno božskou silou samou. Tito mysterijní učitelé byli považováni za takové lidi, z nichž – když mluvili z nadšení svých posvátných sfér a svého obětního kultu – k jejich žákům nepromlouval člověk, ale lidskými ústy promlouvaly božské světové mocnosti.

Nebyla to obrazná představa, nýbrž pro ony dávné mysterijní žáky to byl naprosto reálný pocit. A můžete si představit, jak hluboký byl pocit úcty takového žáka k jeho učiteli, když věděl, že z učitele k němu promlouvá nikoli lidské, ale božské, že z učitele promlouvá k němu to, co nazýval svým božstvím. Co se nám dnes jeví protismyslné, co je však obzvlášť charakteristické pro mínění, které měli žáci o dávných mysterijních učitelích, je, že: V ještě starších dobách vývoje lidstva, v dobách, kdy začal pozemský vývoj, tehdy božsky-duchovní bytosti samy sestoupily na Zem, tak jak je to možné, samozřejmě duchovně. A tyto božsky-duchovní bytosti, které nepřijaly lidské tělo, které se však mohly pomocí prostředků duchovního poznání dorozumívat s prvními guru, s prvními mysterijními učiteli, tyto božsky-duchovní bytosti podaly první pokyny o tom, co se mělo lidem podávat jako nauka, která je mohla uvádět do správné spojitosti s duchovním světem. A tak se myslelo, že co kdysi bohové sami předali lidem, pěstovalo se dále od generace ke generaci a tak přecházelo na žáky každého údobí.

Řeknete: To vede k vysvětlení původu lidské moudrosti v nadsmyslových světech. – Zde se však dotýkáme oblasti, kde i dnes ještě, když si např. vzpomeneme na vysvětlení, které lidé mají o řeči, lidé vůbec nemají jasno o původu dotyčné oblasti. Jistě, jsou lidé, kteří si myslí, že lidská řeč se ve smyslu Darwinovy teorie vyvinula ze zvířecího zvuku. Ale jsou lidé, a zejména ještě před nepříliš dávnou dobou byli lidé, kteří i řeči připisovali božský původ.

Nebudu se dále šířit o tom, co je zde skutečně podstatou věci, neboť by to dnes vedlo příliš daleko. Nám přece stačí: co vytvářelo vlastní zbožné pocity žáků guru, bylo mínění, že to, co slyší od učitelů, bylo kdysi lidstvu předáno samotnými bohy.

A k jakým cílům mělo vést takové žakovství?

Takové žakovství spočívalo přece v tom, že především, na základě nekonečně silného pocitu úcty a oddanosti ke guruovi, musel být žák spolu s tím, co ho spojovalo s duchovními světy, zcela oddán svému učiteli. Na tohoto učitele měl určitou měrou pohlížet jako na jediný proud, jímž k němu proniká božství. Všechno, co takový žák v sobě choval, co vyvinul ve své duši, o tom si říkal: Za to vděčím svému učiteli. – A učitel mu dával především pokyny; zaprvé ovládání myšlenek. Myšlenky se měly ovládat tak, že se člověk naučil myslet tím, že se nedíval na smyslový svět, ale tím, že do jeho duše samé jakoby v dovolené sugesci vštěpoval guru, učitel, citovou oblast, když žák všechny své myšlenky obracel k nadsmyslovému světu. Zatímco jinak myšlenky ve smyslovém pozorování jistou měrou narážejí na zevní věci – v myšlence si představíme stůl: naše myšlenka naráží na stůl; v myšlence si představíme strom: myšlenka je zadržována stromem, naráží na strom. – Vlivem guru se měly stát myšlenky pronikavými, takže žák neviděl nic z toho, co je ve světě, ale myšlenkovým zřením viděl do světa, který jsem vám včera popsal na základě moderní iniciační vědy jako nadsmyslový svět. Žák měl tyto nadsmyslové světy také zažít. K tomu se mu dávaly pokyny ve vztahu k řeči. Když mluvíme v obyčejném životě, sdělujeme jiným myšlenky, které máme buď sami, nebo které jsme obdrželi. Zkrátka, to, co proudí do naší řeči, žije na fyzické Zemi. Guru dával svému žákovi mantrické průpovědi, které zpola recitativně, zpola mluveně měly žáka přivést k tomu, ve své řeči životaplně slyšet nejen to, co zde znamenají slova, ale měly ho učinit schopným, v proudící větě zažívat samotné božské světové proudění. Věta se měla vyslovovat tak, že její lidský obsah je bezvýznamný, že ale ve větě proudí to, co jako božské žije ve světě a v člověku. Tak měl žák myšlenkami, které se mu staly pronikavé, vidět božské. Mantrickými průpověďmi, zatímco je recitoval, neměl slyšet to, co tkví v jejich významu, nýbrž co proudící božskou silou samou mělo vést k úkonům prostřednictvím toho, co tkvělo v oběti. Tím, co tkvělo v oběti, měl svoji vůli zaměřovat k božskému, svoji vůli a celou svoji lidskou osobnost. S tím byly namnoze spojeny obětní úkony. Ještě dnes to můžeme vidět na Buddhově pozici; na ní můžete vidět, že lidské údy se neuváděly do takové pozice, jak jsou vhodné k zevním pozemským výkonům, nýbrž do takových pozic, že jsou nevhodné k pozemským výkonům, že tudíž člověk už pozicí, postavením svých údů je zcela vyzdvižen z pozemskosti, a tím je i svými úkony, uskutečňovanými v duchu, veden k božskému.

Čeho se mělo tím vším dosáhnout?

Citová oblast, žákova duše měla to, co lidé na Zemi vykonávají jak zlo, co je hříšné, co je odpadnutí od božského, tímto trojím zaměřováním sebe sama pozvedat k božskému, dávat tomu probudit do nadsmyslových světů, které jsem vám včera popsal. Včera jsem vám popsal, že se i s novější iniciační vědou dá proniknout do světů, v nichž člověk žije jako duchovně-duševní bytost, dříve než nastoupí své pozemské bytí, aby se spojil s tělem, které mu dávají otec a matka, a do nichž se zase vrací, když prošel branou smrti, aby zde připravoval další pozemský život. Aby byl pozorující žákův pohled nejen zaměřován vzhůru do nadsmyslových světů, ale aby v žákovi vnikla síla, síla modlitebního myšlení, síla mantrického recitativu, v němž proudilo božské, síla oddanosti obětních úkonů, aby v žákovi vznikla veliká síla, která to, co je zde na Zemi

hříšné, řídí vzhůru do těchto nadmyslových světů, to bylo úmyslem těchto božských učitelů v dávných mystériích s jejich žáky. A že tito žáci zase učili jiné lidi ve smyslu, v němž sami byli vychováni v těchto mystériích, to vytvářelo civilizační obsah oněch dávných dob.

Co bylo předpokladem, že se něco takového vůbec dělalo? Předpokladem bylo, že člověk zde na Zemi žije ve světě, který je vůči božskému takový, jenž člověka v jeho podstatě plně neobsáhne. Dávný žák guru si myslel a guru ho učil: Tento svět, v němž žiješ mezi zrozením a smrtí, pojímá sice jiné přírodní říše, které svou existencí v tomto světě se určitým způsobem rozvíjejí; ale nepojímá hlubší podstatu člověka. A co může člověk konat mezi zrozením a smrtí – vůbec nebudeme přihlížet k tomu, že v dávných dobách byl v mnohém vztahu líčen jako zcela hříšný – líčilo se v každém případě tak, že člověk si musel říci: Co mohu prožít zde na světě mezi zrozením a smrtí, co zde mohu vykonat, co mohu vykonat v činech, to nedosahuje k mé úplné lidské bytosti, neboť má úplná lidská bytost náleží nadmyslovým světům. – A v oněch dávných dobách všichni, kdo byli žáky guruů, na základě starého primitivního jasnozření, které si nemohli získávat, které v oněch dávných dobách lidstva sami měli jako snové jasnozření, na základě toho měli v určitých okamžicích svého života jasný náhled o tom, že skutečně, dříve než sestoupili na Zem, žili v nadmyslovém světě, že po smrti zase vstoupí do nadmyslového světa. A říkali si: Když jako člověk konám jen to a souvisím jen s tím, co existuje a je možné zde na fyzické Zemi, nejsem celým člověkem. Své síly musím zaměřovat vzhůru do duchovních světů. Na Zemi nejsou, jsou však nahoře. – Taková byla představa oněch dávných mystérií, že z obětních úkonů, konaných ve znamení jasnozřivých myšlenek, v samotných božsky znějících mantram obětních úkonů, že do tohoto proudu se převádí z pozemského do nadpozemského to, co člověk zde na Zemi ve svých úkonech nemůže uvést do pořádku, co lze uvést do pořádku teprve v nadmyslových světech, protože tyto nadmyslové světy patřily k celému člověku.

A dávní guruové říkali svým žákům a učili je velmi skutečným způsobem: Když teď člověk projde branou smrti, ví, jak to, co mohl vykonat na Zemi, nestačí pro jeho plnou lidskou bytost, jak tím, že prochází duchovním světem, musí nastat vyrovnání, jak to, co na Zemi může být uděláno špatně, jen nedokonale, nemoudře, musí být vyrovnáno.

A mezi všemi poznatky, kterých lze nabýt o nadmyslových světech, jak jsem to vylíčil včera, je i poznatek, jak to, co zůstává na Zemi nedokonale, v nadmyslovém světě může být vneseno do dokonalosti.

To však bylo jiné pro ony dávné doby mystérií, a jak ihned uvidíme, musí se to dnes změnit. V oněch dávných dobách se žáci guruů učili od svých učitelů: Když člověk vstoupí branou smrti do nadmyslového světa, pak v určité době vstoupí před něho vznešená duchovní bytost; tato vznešená duchovní bytost má svůj zevní výraz ve Slunci a jeho projevu. – Proto tito dávní mysterijní mudrci nazývali tuto bytost vznešenou, božskou sluneční bytostí. A tak jako se zde na Zemi díváme na člověka v jeho zevní fyziognomii a říkáme si, že se v něm vyjadřuje duše fyziognomií, mimikou, tak se dávní lidé dívali na pohyby Slunce, na jevy na Slunci. A viděli v pohybu Slunce fyziognomický výraz, zevní odlesk (mimiku). Ve vládnutí Slunce viděli gesto vznešené sluneční bytosti, kterou zde na Zemi nemohli zahlédnout, kterou však potkají, když projdou branou smrti, a která zde pomáhá učinit dokonalé, čeho na Zemi bylo dobyto jen nedokonale: ve zbožnosti srdce důvěřujte vznešené sluneční bytosti, abyste ji našli, aby po vaší smrti tato bytost, kterou zastihnete v duchovních světech, kterou zde na Zemi nemůžete zastihnout, pomáhala vaši nedokonalost správně pronést duchovním světem! – O této

bytosti, která všechno nedokonalé na člověku takto uvádí do rovnováhy, o této bytosti mluvili dávní guruové, dávní učitelé tak, jak jsem to naznačil.

A když se přiblížilo mystérium Golgoty, dávná mysterijní moudrost se už ovšem rozpadla. Už z ní zůstalo velmi málo; ale byla zde tradice, byly zde zbytky. Byli zde zasvěcenci ve starém smyslu, kteří se se stejnou oddaností, se stejnou zbožností, se stejnou vírou přidržovali božského Otce, který kdysi jako Bůh Otec seslal na Zem božské posly, od nichž se učili první guruové. A věděli, že velká útěcha byla v dávných dobách dána mysterijním žákům tím, že se jim říkalo: Po smrti najdete vznešenou bytost, která vám pomůže všechno nedokonalé na Zemi přeměnit v dokonalé, která vám odebere tísnivé vědomí, že vlastně jste odpadlíci od božsky-duchovního světového řádu. Avšak tato vznešená sluneční bytost musela sestoupit na Zem, musela v člověku Ježíši z Nazaretu vzít na sebe lidství, a od chvíle, kdy Ježíš Kristus na Golgotě zemřel, nemá se už hledat v nadsmyslových světech, ale má se hledat mezi lidmi.

Tak mluvili zasvěcenci, iniciovaní v době mystéria Golgoty a také ještě ve třetím století. Takže tito zasvěcenci mohli říkat těm, kteří jim chtěli naslouchat: Po čem toužíte jako po vlastní spásné bytosti, to mělo lidstvo dávných dob. Božím činem to sestoupilo na Zem, zjevilo se v jednom člověku a od té doby žije nadsmyslově uvnitř vývoje lidstva. – A zatímco dávní žáci museli vstupovat do mystérií a museli se dívat vzhůru na své obětní posvátné obřady, na to, co v nich podněcoval kult v nadsmyslových světech, musejí se lidé novější doby naučit na Zemi samé získat bezprostřední vztah ke Kristově bytosti, která sestoupila a stala se člověkem jako jiní lidé.

To byla nálada, kterou rozšiřovali současníci mystéria Golgoty a ještě četní zasvěcenci v prvních třech křesťanských stoletích, o čem ovšem málo hlásají historické spisy, protože všechno, v čem spočívalo zvěstování, bylo vlastně vymýceno. Ale oním vzhledem do světového řádu, o němž jsem hovořil včera, přijdeme na to, že taková nálada jako nálada křesťanů v prvních třech stoletích byla rozšířena mezi těmi, kteří chtěli naslouchat zasvěcencům, kteří zde ještě existovali, až potom se tato nálada Krista ztratila a dnes zase musí být obnovena. O tom promluvíme po přeložení této části.

Tak se lidé na základě vztahu, ježž žák vyvinul ke svému učiteli, na základě tohoto uctívajícího, oddaného vztahu pozvolna naučili vzhlížet k božskému. A v učiteli samém, v guruovi, byl spatřován prostředník božského, jenž určitou měrou dával božskému proudit dolů na Zem, a zbožnost, kterou člověk chtěl posílat nahoru do duchovního světa, řídit vzhůru. Tak zde existoval souhrn citů a pocitů, které dědičností od generace ke generaci vstupovaly do lidské mysli, do lidské duše. A ti, kteří se stali prvními křesťanskými učiteli – jejichž vroucnost, možnost uctívání dnes tuší už jen málo lidí – tito první křesťanští učitelé zaměřovali toto uctívání u těch, kteří jim chtěli naslouchat, nikoli ke guruům v dávném smyslu, nýbrž ke Kristu, jenž sestoupil z duchovních světů a v člověku Ježíši z Nazaretu vzal na sebe lidství, tělo.

Tento souhrn citů se šířil dál, šířil se staletími a byl posílán tomu, o němž zevní křesťanské dějiny hlásaly, že prošel mystériem Golgoty, že prošel smrtí za lidi, aby jej lidstvo mohlo nadále nalézat na Zemi.

Novější iniciační věda, o které jsem zde včera mluvil, teď opět proniká k tomuto Kristovu mystériu, snaží se opět přiblížit k tajemství Golgoty. Proč je to nutné?

Ovšem, zatímco křesťanský středověk prostupoval rys zbožnosti a religiozity, který byl jakoby pokračováním onoho proudu uctívání, ježž měli žáci dávných guruů k těmto učitelům, v lidstvu stále více dohasínalo, zanikalo, co ve starých dobách vývoje lidstva existovalo zde jako dávné snové jasnozření. Co zde existovalo, můžeme

anthroposofickou duchovní vědou naprosto zjistit i mimo historické doklady: V oněch dávných dobách měli lidé možnost, v určitých údobích přenášet se do jakéhosi snového jasnozření. Tím vnímali svět, z něhož sestoupili ke svému pozemskému bytí. Ale toto vědění o věčnu v lidské duši se lidstvu pozvolna ztrácelo. Pod vlivem tohoto vědění by si totiž lidé nikdy nemohli dobýt pocitu lidské svobody. A tento pocit lidské svobody, který náleží k plnému lidství, měl jednou vstoupit do člověka. A doba, kdy tento pocit lidské svobody vstoupil, byla doba středověku; byla to však také doba, kdy dohasínalo ono dávné vědomí, jež by nikdy nemohlo být svobodné. Neboť když se člověk díval na to, čím byl člověk jako duševní bytost mezi duchovními bytostmi v předzemském bytí, cítil se závislý, necítil se svobodný. Dalo by se říci: nastala doba dohasínání dávného jasnozření, a ve stavu dohasínání vůči duchovnímu světu vyvíjelo lidstvo svůj pocit svobody, jenž v naší moderní civilizaci dospěl až k určitému bodu vyvrcholení. Tím však lidstvo nemohlo nahlédnout do oněch nadmyslových světů, z nichž sestoupil Kristus do Ježíše z Nazaretu. A tak se uctívání křesťanství stalo především tradicí. Člověk se spoléhal na historické podání a dovolával se toho, co bylo zděděno z dávného uctívání guruů. Tak se mohlo k božské bytosti, která prošla mystériem Golgoty, zaměřovat veškeré lidské uctívání, jehož si člověk získal vzhledem ke svému vztahu k božskému. Ale když člověk v tomto stavu dohasínání vědomí stále více vyvíjel přírodní vědění, jaké dávné doby nikdy neměly, vzdaloval se stále více i jen od tušení, že duchovní svět je nutno dobývat lidským poznáním.

Avšak ono duchovní poznání, o němž jsem mluvil včera, je skutečným pokračováním přírodního poznání. A všechno, co jsem vám včera vyprávěl, co přistupuje k člověku tak, že meditací, koncentrací může se svým poznáním dospět vzhůru do duchovního světa, vyvíjí se obzvláště silně, když jako moderní lidé neulpíváme na tom, co přírodní věda říká o zevním světě, nýbrž když vnitřně zápasíme s tím, co nám říká, když myšlenky přijímáme jako naprosto exaktně vědecké, ale pak bychom je chtěli sjednotit se svým nejvnitřnějším lidstvím. Potom se dostavuje něco, co je zprvu neurčité: jistá nálada, stav duše. Když do něho zahrneme meditování, soustředování v myšlenkovém světě a ve volném světě, pak je duše vedena vzhůru, jak jsem to popsal včera, do duchovních, do nadmyslových světů. A tím získáme možnost, chápat, co je nadmyslový svět. Naučíme se dívat od Země, o které nás poučuje přírodní věda, do nadmyslového světa, který patří k Zemi, který se musí připočítávat k Zemi zejména tehdy, chceme-li na Zemi pochopit člověka.

A tehdy vznikají v nejhlubším nitru anthroposofického bojovníka otázky s nejdůležitějším významem. A když hledá odpověď na tyto otázky, potom ho odpovědi vedou zase i k chápání mystéria Golgoty.

Na jedné straně jsme se naučili zřít duchovno, když jsme své vědomí odvrátili od Země, když jsme dosáhli vnímání mimo lidské tělo, a dokonce, jak jsem to včera vylíčil, když jsme dospěli k jedné v ideální magii. Zkrátka, naučili jsme se v tomto beztělesném stavu s poznáním a s vůlí vstupovat do duchovního světa.

Když potom, vyzbrojeni tímto vnitřním chápáním duchovního světa, opět vzhlížíme ke Kristu, k tomu, co se nám objevuje mezi pozemskými událostmi jako mystériem Golgoty, potom se nezastavíme, jako mnohý moderní theolog, u člověka Ježíše z Nazaretu. Neboť nechápeme pouze v materialistickém smyslu, co se stalo s mystériem Golgoty, chápeme to tak, že člověka Ježíše z Nazaretu vidíme prolutého božským Kristem, protože jsme si osvojili schopnost pro duchovnost. Se schopností, poznávat duchovnost, dospějeme také k tomu, opět zřít toto duchovně-božské v Kristu. Tak dospěje právě tato

moderní theosofie, protože opět dosáhla božsky-duchovního v bezprostředním poznání, k tomu, vyzbrojena poznáním této duchovnosti, že se může dívat na Ježíše z Nazaretu a v něm zase poznávat Krista, kterého lze poznat jen jako duchovní bytost. S poznáním, jehož si dobudeme pro nadsmyslovost, se přiblížíme ke Kristu, abychom v Kristu samém zřeli to nadzemské, božské v Bohočlověku.

Moderní anthroposofie vede právě plným chápáním duchovního světa opět ke Kristu. A vede k němu právě tehdy, když jsme se takto připravili anthroposofií. Abych to učinil zcela pochopitelné, poukáži na to, jak se moderní člověk může mylně a správně blížit k duchovnímu světu. Dalo by se říci, že dnešní nástupci těch, kteří kdysi stáli pod vlivem mystérií a s dohasínajícím vědomím lidstva, které však mohlo nahlédnout do určitých stavů předzemského bytí a v tomto ztlumeném vědomí chtělo v obětních úkonech dávat duchovnosti proudit vzhůru k božskému, nástupci těchto dávných zbožných jsou dnes lidé, kteří chtějí naprosto pochybným způsobem navázat vztah k duchovnímu světu. Tehdy se zevní duševní život u zbožných zastavil v duševnu, svůj duševní smysl zaměřovali do nadsmyslových světů. Tato zbožná nálada se šířila jako křesťanská nálada u oněch zbožných, o nichž jsem mluvil na začátku své dnešní přednášky a kteří se chtějí zastavit u této naivní zbožnosti. Naivní je dnes proto, že člověk se už nedívá do nadsmyslového bytí svým přirozeným vědomím, a protože člověk není touto naivní zbožností veden vzhůru jako dávní žáci guruů do nadsmyslových světů, nýbrž zde na Zemi setrvává ve svém fyzickém těle. To právě je charakteristické na této naivní zbožnosti, že setrvává u cítění, u pocitů; u pocitu, který má duše, když se ponoří do sebe samé, do vlastního lidství. Když se člověk ponoří do vlastního lidství, potom ovšem dospěje k tomu, že ví, že v tom, co je zde dole ve fyzickém těle, není pouze tělo a krev, že je zde zajisté duchovnost. Tuto duchovnost, kterou chce zbožný obracet k božskému, chce ten, kdo je dnes, řekněme, nesprávným nástupcem žáků guruů, jaksi převádět do úkonů jako médium.

Kdo vlastně je médium?

Médium je taková osobnost, která dává duchovnosti promlouvat z fyzického těla, dává jí z fyzického těla psát, nebo i jinak ještě dává se jí projevovat. Že média konají, když jejich vědomí, z něhož jinak vychází psaní a mluvení, je ztlumeno, jako kdysi v dávných dobách žáků guruů, dokazuje, že lidské tělo není pouze fyzické, že z něho promlouvá duchovnost, ale duchovnost mechanická, podřadná. Tato média chtějí duchovnost nejen bezprostředně zažít ve svém těle, chtějí ji svým prostřednictvím i zjevovat. A když médium mluví nebo píše, pak skutečně mluví duchovnost, která přebývá v těle.

Co je zvláštností takových médií s jejich zjevením vzhledem k božskému?

Zvláštností je toto – snad to víte: začnou být upovídáné, mnoho píší, rády mluví a píší, ale velmi mnoho, co se musí prosté logice jevit jako pochybné, vměšují do toho, co jejich tělem projevuje ducha. Tato média jsou právě důkazem, že se nesmíme vracet ke starému způsobu spojení s božsky-duchovním, že musíme hledat jiný způsob.

Tento jiný způsob hledá anthroposofická duchovní věda. A snad mohu o tomto jiném způsobu mluvit právě z určitého důvodu. Bereme-li přírodovědné výsledky vážně, bereme-li je jako velké vymoženosti novější civilizace, pak tento jiný způsob přibližování k duchovnímu světu, chce-li se k duchovním světům skutečně přiblížit, dospívá jen mimořádně obtížně k tomu, řekl bych, jak pohybovat mluvicím ústrojím, ba i jen k tomu, jak chovat myšlenky nebo se dokonce mediálním způsobem chápat písma. Když se nás zmocní meditací, koncentrací onen duch v nás, o němž jsem včera mluvil, pak bychom

nejraději především oněměli! Zatímco médium začne být mnohmluvné a mluvící soustavou dává ze sebe zaznívat duchovnosti, chtěli bychom, když jako svědomití, přírodovědně vzdělaní lidé jsme pro nadsmyslové poznání uchopení duchem, jak jsem to vylíčil včera, chtěli bychom nejraději oněmět, nemluvit o jemném zážitku, který se ohlašuje duši. Dokonce bychom si chtěli zakázat myšlenky, protože myšlení jsme se naučili na fyzicky-pozemských věcech. Nechtěli bychom dávat myšlenkám běžet, proudit ve své duši, protože máme určitou vnitřní úzkost, myšlenku, kterou jsme získali na zevních fyzicky-smyslových věcech, zpola nevědomě obracet na duchovnost, do které se dostáváme onou vnitřní náladou, o níž jsem mluvil, protože si myslíme, že tato duchovnost, když na ni použijeme myšlenku, nám nejen unikne, ale že ji znesvětíme, že ji znetvoříme. Ze všeho nejméně bychom chtěli přejít k psaní, neboť víme, že v oněch dávných dobách, kdy uctívání Boha bylo převáděno do činnosti obětními úkony, zapojováním lidského těla, nesahalo se po psaní. Psaní je něco, co do lidstva vstoupilo s intelektem a rozumem, zaměřeným na smyslově-fyzickou přírodu; když jsme uchopení poznáním božsky-duchovní složky, shledáváme psaní především jako něco, co bychom chtěli od sebe daleko odsunout. Když jsme tedy uchopení touto schopností poznání božsky-duchovní složky, nadsmyslového světa, především vnitřně oněmíme vzhledem k řeči a vzhledem k tomu, co bychom nějak chtěli napsat o božském.

Řekl jsem, že smím mluvit právě o těchto zkušenostech, protože tyto zkušenosti jsou moje vlastní. Jsou takové, jež jsem dobře poznal v onom vývoji, který jsem sám prodělal při přechodu z přírodní vědy k pochopení duchovních světů, ke zření duchovních světů, a ke zření mystéria Golgoty prostřednictvím těchto duchovních světů. Pochopíte však také, že ten, kdo s touto moderní anthroposofickou duchovní vědou přistoupí k mystériu Golgoty, má obtíže. Mystérium Golgoty musí být pochopeno v celém jeho majestátu a velikosti, jak se projevuje v dějinách lidstva. Musíme se naučit dívat na historický fakt, jak Bůh skrze člověka Ježíše z Nazaretu prošel na Golgotě smrtí. Na největší historickou událost se musíme dívat v obraze, zcela oproštěném od smyslů. Ale právě k tomuto od smyslů oproštěnému chápání této události v myšlenkách, k vylíčení slovem, k vylíčení třeba i písmem, proboujeme se tak, jak jsem to vylíčil, mimořádně obtížně.

Avšak co si na této cestě osvojíme, je následující: vnitřní úctu, vnitřní ostych před tímto velkým mystériem, které se odehrálo na Golgotě. Něco se vyleje na duši toho, kdo tak, jak jsem vám to vylíčil, ve svých myšlenkách a ve svých slovech – oněměl, kdo by se nechtěl pohnout, když božsky-duchovní v něm ho táhne k mystériu Golgoty. Duši takového člověka zalévá nejhlubší, hlubokou úctou prolnutý pocit: Chtěli bychom se mu přiblížit. A tak z toho, čím je anthroposofická cesta, stane se nejen něco, co je poznání. Nejprve je to poznání. Poznáním to je při pohledu vzhůru do nadsmyslových světů, ale vlévá se to do cítění, stává se to ostýchavou úctou. Stane se to něčím, co se zmocňuje duše mnohem hlouběji než cokoli kdy lidi uchopilo, co žák cítil ke svému dávnému guruovi. A toto cítění se utváří nejprve jako nejhlubší potřeba, pochopit Krista Ježíše na Golgotě. Vnitřní duševní metamorfózou se zcela promění to, čím nejprve je nadsmyslové zření, v cítění. A toto cítění hledá Bohočlověka na Golgotě. A může ho najít, protože se naučilo zřít duchovnost. Nemluví o člověku Ježíši z Nazaretu, nýbrž poznává tohoto člověka Ježíše z Nazaretu, ale poznává také, že v něm uvnitř pozemského života lze skutečně zřít Krista jako duchovně-božskou bytost. Tak proudí z anthroposofické duchovní vědy poznání duchovního Krista, tak ale proudí vůči božskému pravá úcta tím, co může žít v poznání nadsmyslového světa.

Jak to pak může vést k oplodnění křesťanství, vyložím v krátké třetí části po přeložení druhé části.

Právě ten, kdo by chtěl vylíčeným způsobem, když ho uchopí nadsmyslová síla poznání, v myšlenkách a slovech především oněmět, nechtěl by používat svého organismu, aby vyjádřil, co v něm žije, právě ten zažije při přechodu – když se rozhodne, i zevně mluvit o tom, co žije v jeho nitru – něco, co ho opravňuje mluvit o duchovní přirozenosti Krista Ježíše. Co při tomto přechodu zažijeme, když se vzchopíme k rozhodnutí: ty teď přece jen myslíš duchovnost, mluvíš o duchovnosti, píšeš o duchovnosti – co zde zažijeme, je: že pro všechno mluvení a myšlení této duchovnosti se cítíme vyzdvižení z fyzického těla. Potom právě nemůžeme myslet, mluvit, neboť k myšlení patří fyzické tělo, k mluvení patří fyzické tělo; cítíme se však určitým způsobem odcizeni svému fyzickému tělu. Zatímco se médium cítí zcela uvnitř fyzického těla, aby zcela žilo pouze v něm a dávalo promlouvat duchovnosti, dokonce umrtvuje vlastní vědomí a pozvedá se zjemnělým vědomím (zvýšeným vědomím toho, koho teď míním jako nadsmyslově poznávajícího) ze svého fyzického těla. Všim tím, co zažil jako duchovní svět, stane se mu fyzický svět takovým, že jej může mimořádně obtížně uchopit: nenalézá svoji řeč, naivní činnost svého myšlení, nenalézá své paže, nenalézá celé své fyzické tělo. Musíme prodělat zážitek, nejprve zase najít tento fyzický svět a řeč pro to, co prožíváme v nadsmyslovém světě. Avšak to je něco, co člověka přivádí do situace, jakoby si musel podruhé získat život, jakoby musel projít zrozením, které sám zjednal. To mu však dává poznat hlubiny lidské bytosti. Neboť když tuto lidskou bytost uchopíme podruhé, abychom z ní udělali nástroj myšlení a vyslovení duchovnosti, nadsmyslového světa, poznáváme ji. A nyní ji poznáváme tak, že stejným způsobem nadsmyslově, jakým je nadsmyslové poznání, o němž jsem mluvil včera a dnes, teď víme: když nadsmyslovým poznáním pronikneme do svého organismu, najdeme i zde Krista tím, že prošel mystériem Golgoty. A teď jsme nejen pochopili Krista, který jednou sestoupil na Zem a prošel smrtí, zažili jsme Krista, jenž prošel smrtí proto, aby se nadále vléval do lidstva, do celého lidstva, takže člověk ho může najít, když dostatečně hluboko sestoupí do sebe. To zažije ten, kdo v nadsmyslovém poznání ještě jednou a nyní pevněji uchopí své fyzické tělo. A co takto získá poznáním Krista, to ovšem potom může odít do oněch slov, která obsahují pravé poselství o Kristu. Neboť ví: Kristus zemřel na Golgotě, Kristus se smrtí vylil do sil zrození člověka, od té doby žije v lidské bytosti. Mohou ho najít ti, kteří dostatečně hluboko vstoupí do sebe. Takto moderně iniciovaný ví, že Pavlovo slovo obsahuje hlubokou pravdu: „Ne já, nýbrž Kristus ve mně.“ Krista v sobě najdu, když dostatečně hluboko vstoupím do svého lidství.

Potom však zasvěcenec nemá snad dělat samé zasvěcence, aby udělal křesťany, nýbrž nalézá možnost, vyzbrojen tímto poznáním Krista, najít nové cesty i pro primitivní, prostou zbožnost. Tato prostá, naivní zbožnost může najít Krista. Cesty dnešní zbožnosti musejí dnes ovšem být poněkud jiné než cesty dávné, u nohou gurua projevované zbožnosti. Ty musí být vnitřní, neboť člověk už nemá proud svého citu pro božské vysílat vzhůru do nadsmyslového světa, má pronikat do sebe, aby Krista, který od mystéria Golgoty živě žije na Zemi, našel v sobě. A když se prostý zbožný pozvedne vzhůru tím, že se mu z anthroposofické duchovní vědy může říci: Není to iluze, že když do sebe vnikneš dostatečně hluboko, najdeš Krista, není to iluze, on je ve tvých hlubinách, protože smrtí na Golgotě sestoupil do tvých vlastních hlubin, pak anthroposofický duchovní badatel ví, když tak mluví k prostému zbožnému, že právě

říká pravdu, že mu říká nejen něco pro zdokonalení citů, ale že mu může ukázat cíl, který může najít i prostý zbožný. A tak může prostý zbožný jít moderními cestami. Zatímco dříve šlo o to, aby se na základě uctívání gurua vyvíjely pronikavé myšlenky (božské znění mantram vyvinulo obětní gesto), tak má ten, kdo chce v moderním smyslu najít svoji cestu ke Kristu, najít především zvroucnění duše. Má se naučit nahlížet do svého nitra, aby i potom měl ještě něco ve svém vnitřním citění, ve svém vnitřním prožívání, když odvrátí pohled od zevního světa. A má zde dovést nalézat onu sílu, která ho vede branou smrti tím, že se s ní zde na Zemi obeznámil v oddanosti Kristu a mystériu Golgoty.

Dávný guru říkal svým žákům a celému lidstvu: Když projdete branou smrti, najdete vznešenou sluneční bytost, která vyrovnává nedokonalosti Země. – Moderní učitel říká: Když zde na Zemi získáte vztah k sestoupivšímu Kristu, když s veškerým vnitřním uctíváním, vnitřním vzýváním, s prohloubeným duševním životem najdete svůj vztah zde na Zemi ke Kristu a k mystériu Golgoty, potom začne ve vašem nitru proudit síla, která nezemře s vámi, kterou pronesete branou smrti a která spolu s vámi vykoná to, co jste nemohli vykonat zde na Zemi, dokud jste nesli fyzické tělo. Co v dávných dobách učinila s člověkem vznešená sluneční bytost, to s vámi učiní síla Kristova, když zůstane ve vaší vlastní bytosti, která se ve smrti stala beztělesnou. Síla Kristova bude v Zemi působit v tom, co je v člověku ještě nedokonalé, a bude dána možnost, aby se lidé na Zemi našli v tomto uznávání Krista v sociálním životě. – Neboť to, co je takto prostupuje s vnitřní silou, jako síla, která proudí z Krista, která může být osvětlena anthroposofickou duchovně-vědeckou naukou, tato síla může vproudit do činů, do vůle člověka, může se stát podnětem volných činů a takto vproudit do sociálního života. Do sociálního života mohou vproudit síly Kristovy.

Dnes se hodně mluví o sociálních reformách, o sociálním pokroku. Kdo bude velkým reformátorem sociálního života, když činy mezi lidmi budou jednou v sociálním životě vykonány z příkazu Krista Ježíše, takže svět bude prostoupen Kristem? Kdo se stane velkým, také sociálním reformátorem, který bude moci nastolit mír v sociálním sporu Země? Bude to moci být sám Kristus, když lidé budou moci mít mezi sebou sociální život, který se jim v určitých chvílích života stane obřadem posvěcení, kdy budou vzhlížet ke Kristu tak, že neřeknou: Já –, že řeknou: Když i jen dva nebo tři, a když mnozí jsou sjednoceni ve jménu Kristově, pak je Kristus uprostřed nich. – A sociální činnost bude obětním obřadem posvěcení, pokračujícím v tom, čím byl dávný kultický úkon. Kristus se musí stát tím, že dnes živě působí v lidské bytosti, také sám velkým sociálním reformátorem.

V prostoupení sociálního života Kristem spočívá to druhé. A teď se vás táži: Může to, po čem lidé touží, po čem touží prostý zbožný, aby mohl ve své duši najít sílu Kristovu, aby tím, že v sociálním životě jedná mezi jinými lidmi, mohl shledat, že jedná z Kristova příkazu, takže jeho činy jsou vykonané z Kristova příkazu, může tento prostý zbožný nabýt jistoty o svých činech, když k němu přijde moderní zasvěcenec a řekne: Je to tak, ze smrti na Golgotě vyšlo, co můžeš najít svojí naivní vnitřní zbožností duše, co můžeš najít, když přemýšlíš o sobě samém a o tom, co v tobě žije jako Kristus. A skutečně to proudí z Krista. A je to to, co v sociálním životě konáš s vědomím, že to konáš jako podnět Kristův, je to konáno z takového příkazu, protože Kristus žije mezi lidmi, když ho naleznou. – A najdou jej skrze sebe samé, zvroucněním v sociálním životě, tak jako potom najdou pravou, oddanou lásku, která buduje most od lidského srdce k lidskému

srdci, která vnáší do cítění nadmyslový element, jako světlo, jež vnitřně osvětluje, vnáší nadmyslový element do poznání.

A tak je možné, že se prostí zbožní lidé naučí už neříkat: Naši cestu – oč chceme usilovat jen z prosté zbožnosti – narušuje poznání, o které usiluje anthroposofická duchovní věda. – Nikoli! Šířením čistě zevní přírodovědy by se tato zbožnost pozvolna úplně ztlumila a zatemnila. Když však přírodověda přinese poznání nadmyslového světa a tím skutečné poznání bytosti Kristovy jako bytosti nadmyslové, může se právě vpravdě zbožnému dostat toho, po čem musí toužit: jistoty o tom, co žije v jeho duši, jistoty o tom, co žije v jeho (*konající*) ruce, když ji s láskou převádí v činnost, aby vykonal čin Kristův, čin ve smyslu Kristova podnětu. To, po čem touží právě zbožný, bude moci vstoupit do světa jako jistota poznání tím, čím by chtěla být anthroposofická duchovní věda. Proto anthroposofická duchovní věda může říci: Do duchovního světa, nikoli proti moderní vědě, ale spolu s ní a s úctou k ní. Tak smí říci: Lidstvo nemá jít bez Krista do další budoucnosti, nýbrž s Kristem, se skutečně poznaným, s Kristem působícím ve světě svou bytostí.